

Segrare och förlorare

Språkliga drag i nyhetsrapportering om VM-sprint 2023

Iida Reiman
Kandidatavhandling
Institutionen för språk- och översättningsvetenskap
Humanistiska fakulteten
Åbo universitet
Maj 2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck –järjestelmällä

Kandidatavhandling

Nordiska språk

Iida Reiman

Segrare och förlorare. Språkliga drag i nyhetsrapportering om VM-sprint 2023

21 s., 1 s. bilagor

Syftet med denna kandidatavhandling är att undersöka ord- och frasval i svenska och norska nyhetsartiklar om kvinnornas VM-sprint i skidåkning år 2023. Forskningsfrågorna handlar om vilka slags ord som används för att beskriva segrare och förlorare och vilka fraser som är kännetecknande i beskrivningen. Även språkliga skillnader mellan de svenska och de norska artiklarna undersöks.

Materialet består av svenska och norska tidningarna Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Aftonbladet, Verdens Gang och Dagbladet. Materialet inkluderar också båda ländernas public servicebolagets artiklar om ämnet, dvs. SVT respektive NRK. Alla nyhetsartiklar är publicerade i februari 2023. Metoden är i huvudsak kvalitativ.

Teoretiska utgångspunkter innehåller vad som är betecknande för nyhetspråk samt några särdrag av idrottsspråk. I undersökningen grupperas ord och fraser utgående från ordklassstillhörighet. Analysen bygger på Olof Thorells indelning av ord. Ord grupperas i tre kategorier enligt deras uppbyggnad, dvs. enkla, avledda och sammansatta ord. Fraser och deras bestämningar analyseras enligt Svenska Akademiens Språklära.

Resultaten visar att tidningsartiklar från båda länderna beskriver oftare sin egen nationalitet och med mer varierande ord och fraser. Det här bekräftar nationella känslor som är en av idrottjournalistikens uppgifter. Det finns flera hänvisningar till segrare än till förlorare som kan tolkas sammanhånga med sportnyheternas expressiva sätt att beskriva framgångsrika idrottare.

Nyckelord: ord, fraser, svenska, norska, sportjournalistik, dagstidningar

Innehållsförteckning

Sammandrag

1	Inledning	4
1.1	Syfte	4
1.2	Material och metod	5
1.3	Disposition	5
2	Teoretiska utgångspunkter	6
2.1	Nyhetsspråk	6
2.2	Idrottsspråkets särdrag	7
2.3	Diskussionsanalys	8
2.3.1	Ordnivå	8
2.3.2	Frasnivå	9
2.4	Material	10
3	Analys	11
3.1	Ordnivå	11
3.1.1	Substantiv	11
3.1.2	Adjektiv	12
3.1.3	Verb	13
3.2	Frasnivå	14
3.2.1	Nominalfraser	14
3.2.2	Adjektivfraser	15
3.2.3	Verbfraser	16
3.3	Skillnader i språkliga drag	17
4	Sammanfattning	19
	Litteratur	20
	Bilagor	21
	Bilaga 1. Material	21

1 Inledning

Skidsport är en populär gren i Norden och många idrottsintresserade följer de årliga VM-tävlingarna antingen på plats, på tv eller genom att läsa reportage i efterhand. Kvinnorna i det svenska längdlandslaget gjorde världsmästerskapshistoria i slovenska Alperna i 2023 och tog hem en trippelseger. Sverige hade inte lyckats ta alla pallplatser på VM-nivå sedan 1989 och aldrig på damsidan. Att svenskarna var de fyra snabbaste i sprinttävlingen var ännu mer imponerande eftersom de vann två norska skidåkare i finalen. Norge är ju känt som ett starkt land inom skidåkning. Tävligen markerade en uppstigning av svenska skidåkare som utmanare för de tidigare styrande norska längdlandslaget.

Kontrasten mellan Sveriges jubel och Norges besvikelse är påtaglig när man läser nyhetsartiklar om sprinttävlingen i både svenska och norska tidningar. Underliggande värderingar är påtagliga i språket i artiklarna om VM-sprinten. De mest självklara värderingarna kan man se konkret i de ord och fraser som skribenterna har valt att använda och därför fokuserar denna kandidatavhandling på den lexikala nivån i nyhetsrapporteringen.

1.1 Syfte

Syftet med denna undersökning är att jämföra språket i artiklar om kvinnornas VM-sprint 2023 i skidåkning i svenska och norska tidningar. Centralt för avhandlingen är att utforska hur ord- och frasval påverkar beskrivning av segrare och förlorare. Syftet är att svara på följande forskningsfrågor:

- Hurdana ord används för att beskriva segrare och förlorare?
- Vilka fraser är kännetecknande i beskrivningen av segrare respektive förlorare?
- Finns det en skillnad mellan beskrivningar i de svenska och de norska artiklarna på ord- och frasnivå?

Med andra ord är avsikten i denna kandidatavhandling att undersöka vilka ord och fraser som har använts för att framhäva en skillnad mellan svenska och norska skidåkare, dvs. segrare och förlorare. I tillägg undersöks potentiella skillnader mellan svenska och norska artiklar med fokus på hur norska journalister skriver om svenska segrare och hur svenskar skriver om norska förlorare.

1.2 Material och metod

Materialet består av nyhetsartiklar i svenska och norska tidningar. Alla artiklar behandlar den svenska trippelsegern och är publicerade antingen den 23 februari 2023 eller följande dag. Några artiklar som har hämtats som material på nätet, har uppdaterats efter deras ursprungliga publiceringsdatum. Den nyaste versionen av varje artikel har undersökts. Detaljerad information om alla artiklar hittas i bilaga 1.

De svenska tidningarna i materialet är Svenska Dagbladet, Aftonbladet, SVT Sport och Dagens Nyheter. Artikeln i Svenska Dagbladet har lästs via PressReader och de andra på respektive tidningars internetsidor. Svenska Dagbladet är inte längre tillgängligt på grund av tidsgräns till tidigare publikationer i PressReader. Det norska materialet består av Verdens Gang, Norsk rikskringkastning (NRK) och Dagbladet, som är publicerade på internet.

Valet av material styrdes av behovet att samla in en omfattande och mångsidig helhet av svenska och norska nyhetsartiklar för att få en tillräckligt bred översikt. Jag har närläst alla artiklar och samlat in de ord och fraser som är relevanta med tanke på forskningsfrågorna. Därefter har jag kategoriserat och grupperat dem utifrån deras egenskaper. Eftersom materialet består av bara sju artiklar, är metoden i huvudsak kvalitativ.

1.3 Disposition

I kapitel 2 tas upp ett antal relevanta begrepp i denna studie. För det första presenteras några särdrag i nyhetspråk samt idrottsspråk. För det andra definieras begreppen *ord* och *fras* som båda är centrala i undersökningen. Avslutningsvis presenteras i kapitel 2 materialet med tidningar och artiklar mer detaljerat. I kapitel 3 analyseras materialet med hänsyn till forskningsfrågorna. Slutligen sammanfattar jag i kapitel 4 undersökningen, diskuterar huvudpunkterna och drar slutsatser.

2 Teoretiska utgångspunkter

Medias uppgift är att representera och rapportera och dess språk ska i regel vara objektivt och opersonligt. I detta kapitel går inledningsvis igenom vad som är kännetecknande för nyhetsspråket. Ytterligare framställs några särdrag i idrottspråket med fokus på nyheter i skriven form. Till sist presenteras definitioner för ord och fraser med betoning på deras uppbyggnad.

2.1 Nyhetsspråk

Nyhetsspråket bör vara neutralt, objektivt och balanserat. Världens händelser kan ingen rå över men journalister bör rapportera om händelserna så faktabaserat som möjligt. Fowler (1991: 1) betonar språkets vikt i nyhetsrapportering. En tidnings redaktionella position kan komma fram i ledaren medan själva nyhetsrapportering bör förbli objektiv.

Informationen i klassiska nyhetsartiklar är formad som en inverterad pyramid (t.ex. Cotter 2010: 26). Det innebär att det allra viktigaste nämns först och denna s.k. nyckelinformation följs av mindre viktig, ytterligare information. Detta påverkar också neutralitet, objektivitet och balans i en nyhetsartikel. När man börjar med de informationstätaste fakta och fortsätter med tilläggsinformation, är det klart att nyhetsartikeln blir balanserad och objektiv. Det bör inte få finnas andra överraskningar i en nyhetsartikel förutom dess ämne och ämnet ska vara klart för läsaren redan genom rubriken.

Cotter (a.a. 219) beskriver typiskt nyhetsspråk med tre typer av mått: meningarna är korta, textens längd korrelerar med textens nyhetsvärde och alla nyheter är kort och effektivt skrivna. Som regel innehåller korta meningar bara den viktigaste informationen och har en enkel och entydig struktur som inte orsakar förvirring bland läsarna. Om en nyhet är lång, betyder det att dess nyhetsvärde också är stort. Korthet och effektivitet har med följdriktighet och balans att göra, dvs. att informationen framställs som en stadig ström genom hela artikeln, vilket gör läsarens roll lättare.

Distans till ämnet skapar journalister genom att citera experter (a.a. 221). Härigenom syns journalistens ställningstaganden inte i texten, utan det är en specialist i ämnet som driver diskussionen antingen närmare problemet eller längre bort. Som Cotter (a.a. 222) nämner kan användning av expertintervjuer fungera som objektiva påpekanden eller förstärkningar av en given världsbild. Emellertid kan expertintervjuer understryka skepticism (ibid.), t.ex. om den intervjuade expertens åsikt är i strid med vad som är skrivet i resten av artikeln. Genom att ha

en experts synpunkt i artikeln, ger skribenten läsaren friheten att tolka och förstå de utsagda budskapen (Berkqvist & Johansson: 249). Kort sagt kan expertintervjuer förstärka, ifrågasätta eller poängtera en viss del av en nyhets innehåll.

2.2 Idrottsspråkets särdrag

Det finns en bra anledning till att idrottsjournalistik räknas till en egen kategori.

Idrottsjournalistiken innehåller mångsidigt språk och inkluderar t.ex. skildring av rent tekniska moment men lika viktigt i artiklarna är beskrivningar av segerrusiga idrottsövare (Brandt 2007). Idrottsnyheter har blivit mer kommenterade, lättare och expressivare på 1900-talet (Dahlén 2008: 79). Typiskt för idrottsjournalistiken är att definiera och beskriva idrottare. Följden av den här typen av språk blir enligt Dahlén (a.a. 78) ofta ett sagoberättande. Några idrottsartiklar närmar sig till fackartiklar eller reportage, medan några lexikalt rikare artiklar i hög grad liknar skönlitteratur (Brandt 2007). Därför kan det tänkas att idrottsjournalistiken kombinerar drag från många litterära genrer.

Att idrottsartiklar använder mer varierade ord och fraser (Brandt 2007), kan tänkas bero av läsarnas bakgrundsinformation. De som läser idrottsjournalistik har sannolikt tidigare erfarenhet av idrottsnyheter så att de känner igen kontexten och kanske hur idrottsnyheter är uppbyggda. Idrottsnyheternas livliga språk strävar efter att väcka diskussion och känslor samt påverka sina läsare (ibid.). Dahlén (2008: 85) konstaterar att språket i idrottsjournalistiken tenderar vara känslomässigt, dramatiskt och även melodramatiskt. Märkvärdigt är att notera att idrottsvärlden som helhet syftar på konsensus i stället för konflikt (a.a. 26) och också idrottsnyheter försöker behålla sportsmannaanda.

Enligt Dahlén (2008: 84) är idrottsjournalistikens uppgift att bekräfta och förstärka nationella och emotionella upplevelser. Idrottarens nationalitet framhävs speciellt i reportagen från de största tävlingarna VM och OS (a.a. 78). Både Flekke (2003) och Wijk (2009) lägger märke till idrottsjournalistikens sätt att betona nationaliteten hos idrottare samt konsten att väcka nationalkänsla i läsaren. Med tanke på motsattsförhållandet mellan Sverige och Norge i denna undersökning, kan nationella betoningar förväntas.

Distans till ämnet skapas i idrottsnyheter som i andra typer av nyhetsartiklar med intervjuer. Ett särdrag i idrottsjournalistiken är att väsentliga delar av sportreportage kan utgöras av expertintervjuer (Brandt 2007) som består t.ex. av tränares och vallachefens kommentarer.

Det här förstärker i synnerhet segrare och förlorares roller, dvs. om en idrottare i det egna laget slutar på pallen, är man säkert segerglad också i sina kommentarer.

2.3 Diskussionsanalys

I denna undersökning definieras begreppet *diskurs* som talat och skrivet språk som är den vanligaste sätt i språkvetenskap (Fairclough 1992: 3). Med diskurs skapar och ordnar vi vår verklighet och kommunicerar med andra om den. Skriven text ses som en entitet i diskurs och är tänkt som en produkt av textskrivande på samma sätt som ett yttrande är en produkt av att yttra. (ibid.) Med diskursanalys, som även kallas diskussionsanalys kan man analysera skrivet språk och undersöka hur bl.a. attityder uttrycks. Kritisk diskursanalys avslöjar maktrelationer i en diskurs (Boréus och Bergström 2012: 264). Att det skulle finnas synliga maktrelationer i nyheter om skidåkning är inte sannolikt, men ord och fraser kan avslöja textens ideologiska perspektiv.

Hellspong (2001: 206) presenterar diskussionsanalys som en lämplig metod att undersöka åsikter och det sociala spelet i texten. I denna undersökning fungerar diskussionsanalys som ett medel med vilken segrare och förlorare görs synlig. Diskussionsanalysens allmän syfte är att undersöka hur olika parter visar sina synpunkter av ett gemensamt intresse (a.a. 207). Det gemensamma intresset i detta sammanhang är VM-sprinten och vad ska jämföras är svenska och de norska idrottsartiklar om tävlingen. En central fråga är här vilka ord och fraser som används i detta syfte.

2.3.1 Ordnivå

Hultman (2003: 29) definierar begreppet ord som “den minsta språkbit som ensam kan utgöra ett yttrande”. Ord kan indelas i ordklasser med var sin böjning, funktion och betydelse (a.a. 36). I min undersökning av idrottsspråk är *substantiv*, *adjektiv* och *verb* de mest centrala ordklasserna och därför begränsas undersökningen till dem i fortsättningen. I det följande beskrivs vad dessa tre ordklasserna betecknar och betyder.

- 1) Substantiv innehåller beteckningar av företeelser. Betydelsemässigt kan de delas in i konkreta och abstrakta substantiv samt egennamn (a.a. 45)
- 2) Adjektiv används att ange egenskaper och tillstånd. Deras betydelse kan vara antingen karakteriserande, som kan kompareras, eller klassificerande (a.a. 77)

- 3) Verb kan beteckna aktivitet, övergång eller tillstånd. Verb syftar på fysiska aktioner, psykiska och sociala aktiviteter eller abstrakta relationer av olika slag (a.a. 140)

Ord kan även indelas i tre typer utgående från deras uppbyggnad. Den vanliga indelningen är *enkla ord*, *avledning*ar och *sammansättningar*. Enkla ord består av bara en betydelsebärande bit, det s.k. *rotmorfem*, medan avledningar har i tillägg ett prefix eller ett suffix eller bådadera som förändrar ordets betydelse (Hultman 2003: 31–33). Exempelvis är suffixet *–a* ett av de mest produktiva suffixen varigenom verb bildas i svenskan (Thorell 1981: 141).

Eftersom syftet med denna undersökning är att undersöka beskrivande ord, står sammansättningar med deras specialiserade betydelse i fokus. Möjligheten att bilda nya sammansättningar är enligt Thorell (a.a. 30) i princip obegränsad i svenskan och därför hör sammansättningar hemma i expressivt idrottspråk. När två ord fogas ihop, blir betydelsen mer specifik. Sammansättningar är fasta enheter som består av två eller flera sammansättningsled (Thorell 1981: 14). Som *förled* kan användas ord ur olika ordklasser, t.ex. substantiv, adjektiv eller verb. *Efterledet*, som bestämmer vilken ordklass sammansättningen hör till, bildas ofta av desamma ordklasser. (a.a. 28) Ett exempel av ett sammansatta ord, som både Thorell (ibid.) och Hultman (2003: 32) tar upp är *blågul*; hos blågul är både för- och efterledet adjektiv och således är ordklassen också adjektiv. Betydelsemässigt syftar man med adjektivet *blågul* i svenska sammanhang oftast på den svenska flaggan.

Ett undersökningsobjekt i denna avhandling är betydelsen hos de använda orden. Mer *generella* ord som beskriver verkligheten används för att undertrycka eller att fjärma oviktig information. Mer *speciella* ord bär mer information. (Hellspong och Söderberg 1975: 46). Ordets betydelse påverkar hur positivt, negativt eller neutralt vi värderar det. *Värdeladdningen* är tydlig hos ord som uttrycker en känsloladdning och den kan i sin tur påverka våra attityder (a.a. 55).

2.3.2 Frasnivå

Enligt Hultman (2003: 201) består en fras av åtminstone ett *huvudord*. Andra, valfria ord som en fras innehåller, kallas för *bestämningar*. Hultman (ibid.) menar att bestämningarna preciserar vad frasen betecknar. När det är fråga om en sgrare kan bestämningar belysa underliggande värderingar. Josefsson och Lundin (2018: 23) kallar fraser med bestämningar

för *utbyggda fraser* till skillnad från *outbyggda*, som bara består av ett huvudord. Outbyggda fraser räknas in till ordnivå i denna kandidatavhandling.

Fraser som bygger på antingen substantiv eller pronomen kallas för *nominalfraser* (bl.a. Hultman). En utbyggd nominalfras har inom sig andra fraser, t.ex. adjektiv- eller prepositionsfraser som fungerar som attribut (Josefsson och Lundin 2018: 23). Adjektivfras kan stå som attribut i en nominalfras varvid dess funktion är att beteckna egenskaper eller tillstånd (a.a. 222). *Appositioner* som fungerar som efterställda attribut och *epitet* som bestämmer huvudordet, förekommer i nominalfraser. Närmare bestämt epitet är en fasta apposition varigenom det första ord kongruerar med ett predikativ. Exempelvis i frasen *doktor Forsberg* är ordet *doktor* ett epitet och *Forsberg* huvudordet. (Hultman 2003: 208).

Adjektivfraser i sin tur har ett adjektiv eller ett particip som huvudord. Som tillägg till nominalfrasens attribut, kan adjektivfraser fungera som huvudord i nominalfraser som inte har ett substantiviskt huvudord, samt som adverbial eller predikativ (a.a. 222). Bestämningar hos adjektivfraser är oftast adverbial och i vissa fall en nominalfras som objekt (a.a. 209).

En *verbfras* består av ett verb med dess eventuella bestämningar (a.a. 228). Betydelsemässigt framställer verbfrasen subjektets aktioner (a.a. 209). Bestämningar hos verbfraser innehåller t.ex. adverbial, objekt och predikativ. Ibland kan verbfrasens bestämningar ange omständigheter som är oberoende av huvudverbets betydelse (ibid.).

2.4 Material

Dagstidningarnas sportsidor blev etablerade redan på 1930-talet (Dahlen 2008: 76). Intresset för idrott i tidningar har sedan dess ökat eftersom utbud på tv har också blivit större (a.a. 99). Min undersökning inskränker sig till att undersöka artiklar i två svenska morgontidningarna Dagbladet och Dagens Nyheter, kvällstidning Aftonbladet samt de norska Verdens Gang och Dagbladet. Till exempel började det svenska Aftonbladet publicera en daglig sportbilaga år 2000 och det norska Verdens Gang år 2005 (a.a. 99–100). Vidare fokuseras intresset till de svenska och norska public servicebolagens webbartiklar, på SVT:s respektive NRK:s webbplatser. Båda public servicebolagen är finansierade av medborgare i båda länderna i form av anslag och avgifter och arbetar i allmänhetens tjänst.

3 Analys

I detta kapitel presenteras analysen av de ord och fraser som har använts i materialet för att beskriva segrare och förlorare. Analysen börjar med ordnivå och fortsätter med fraser. Sist analyseras de möjliga skillnaderna med språkliga drag i svenska respektive norska artiklar. Som tidigare antytt skapar expertintervjuer och konkurrenters egna ord distans till ämnet och de faller därmed utanför undersökningens syfte. Rubriker samt bildtexter inkluderas i analysen.

3.1 Ordnivå

Ord har grupperats utgående från ordklassstillhörighet. I indelningen i enkla, avledda och sammansatta ord utnyttjas Thorell (1981) samt Svenska Akademiens Ordbok (SAOB) för de svenska och Det Norske Akademiens Ordbok (NAOB) för de norska ord. Alla ord framställs i oböjd form och varje ord presenteras bara en gång oavsett hur många gånger det framkommer i materialet.

3.1.1 Substantiv

Alla substantiv i tabellerna 1 och 2 syftar på antingen idrottare eller laginsats som helhet. I tabell 1 presenteras enkla, avledda och sammansatta substantiv om segrare i materialet.

Tabell 1. Substantiv om segrare.

	Enkla substantiv	Avledningar	Sammansatta substantiv
Svenska artiklar		medaljör	världsmästare, guld- och silvermedaljör, silvermedaljör, bronsmedaljör, svensksuccé, radarpar
Norska artiklar	knockout		verdensmester, gullvinner, sølvvinner, totaldominans, overmakt

Den enda personbetecknande avledningen om segrare är bildad med suffix *-ör*, som används också i majoriteten av svenska sammansättningar i materialet; *guld- och silvermedaljör*, *silvermedaljör* samt *bronsmedaljör*. Betydelsemässigt understryker alla substantiv om segrare Sveriges allmänna nivå eller ledartrios placering. De norska sammansättningarna beskriver Sveriges resultat som *knockout*, *totaldominans* eller *overmakt* som tillägg till syftningar på placering. Det finns färre hänvisningar till förlorare i materialet som framgår av tabell 2.

Tabell 2. Substantiv om förlorare.

	Avledningar	Sammansatta substantiv
Svenska artiklar	ledare	motstånd, sprinttalang
Norska artiklar		landskvinne, Konnerud-løpene

Det finns inga enkla substantiv om förlorare i materialet. Den enda avledningen, *ledare*, hittas i det svenska materialet och är bildad med det latinska suffixet *-are* som har fogats till verbet *leda*. Att det används färre substantiv för att beskriva förlorare i materialet som helhet passar bra ihop med idén om sportjournalistik som skapare av hjältehistorier. När någon har gjort historia, är det den personen som måste behandlas och beskrivas.

3.1.2 Adjektiv

I tabellerna 3 och 4 presenteras adjektiv som beskriver segrare respektive förlorare. Jag har lämnat kvar de informationsrika komparativ- och superlativformerna.

Tabell 3. Adjektiv om segrare.

	Enkla adjektiv
Svenska artiklar	svensk, starkast, snabbast
Norska artiklar	svensk, sterk

Det finns bara enkla adjektiv som beskriver segrare i materialet. Det mest använda adjektivet i materialet som helhet är *svensk*. Adjektivet *svensk* är ett klassificerande adjektiv och utelämnar alla andra nationaliteter. Följden blir att det understryker att det är Sverige som jublar. Förlorare beskrivs med fler adjektiv är segrare, som tabell 4 visar.

Tabell 4. Adjektiv om förlorare.

	Enkla adjektiv	Avledningar	Sammansatta adjektiv
Svenska artiklar	norsk	chanslös	
Norska artiklar	verst, ærlig	sjanseløs, nonchalant	småarrogant, småflaut, sønderknust

Av alla använda adjektiv om förlorare förekommer det klassificerande enkla adjektivet *norsk* oftast. Den enda komparativformen, *verst*, framkommer i sin tur i norsk press. De avledda adjektiven beskriver förlorare effektivt, dvs. både svenska och norska artiklar beskriver förlorare som *chanslösa* eller *sjanseløs* som formas med efterledet *-lös* i svenska respektive *-løs* i norska. Förledet *non-* i *nonchalant* kan å ena sidan tänkas som en negation som ofta fogas ihop med engelska lånord. Alla sammansatta adjektiv om förlorare har använts i rubriker. De använda sammansättningarna är ursprungligen de intervjuades ord men

medräknas i analysen eftersom de har använts i rubriker. Med tanke på den betydelsebärande karaktären av sammansättningar, påverkar de läsarens känslouttryck till VM-loppet mer än enkla ord.

3.1.3 Verb

Med vilka ord segrare och förlorare benämns är lika viktigt som hur deras aktiviteter beskrivas. I tabell 5 presenteras infinitiv av varje verb som förekommer i materialet i samband med segrare. Där vi kan se att två avledningar används i de svenska artiklar, nämligen *försvara* och *spurta*. *Spurta* är bildat med substantivet *spurt* och *-a* som verbbildande suffix. Å ena sidan kan *försvara* tänkas höra till enkla ord; utan prefixen *för-* har det ingen semantisk relation till den enkla verb *svara* (Thorell 1981: 61). Å andra sidan finns det emellertid suffixen *-a* och bassubstantivet *försvär* som gör ordet till avledning. Båda norska avledningarna, *kapre* och *parkere*, bildas med suffix *-e* och har som avledningsbas substantiven *kaper* respektive *park*.

Tabell 5. Verb om segrare.

	Enkla verb	Avledningar
Svenska artiklar	fira, lyckas	försvara, spurta
Norska artiklar	slå til	kapre, parkere

I tabell 6 presenteras alla verb i materialet som handlar om förlorares aktiviteter under VM-loppet. Som vi kan se är antalet verb lika stort när vi jämför verb om segrare med verb om förlorare. De svenska avledningarna *tappa* och *orka* är avledda med suffixet *-a* från substantivet *tapp* respektive *ork*. Den norska avledningen *jakte* har substantivet *jakt* som avledningsbas. Avledningen *slukne* är avledd från adjektivet *slukke*. Det kommer tydligt fram att de norska artiklarna beskriver sin egen laginsats relativt realistiskt med verb som avbildar ett uthålligt men olyckligt längdlandslag.

Tabell 6. Verb om förlorare.

	Enkla verb	Avledningar
Svenska artiklar	följa	tappa, orka
Norska artiklar	sprekke, imponere	slukne, jakte

Det finns inga sammansatta verb över huvud taget i materialet som står i direkt samband med antingen segrare eller förlorare. Båda ländernas artiklar beskriver deras egen nationalitet med mer varierade verb som är beträffande i förstärkning av nationala känslouttryck. Om man

vill betona ens egen nationalitet, blir det deras aktioner som måste beskrivas. Här kan tilläggas att verb om segrare är betydelsemässigt mer positiva än verb om förlorare och påverkar på så sätt läsarens känslouttryck. Denna skillnad kan ses t.ex. med verb *fira* och *parkere* om segrare i jämförelse med *tappa* och *slukne* om förlorare. *Fira* och *parkere* är båda positiva och aktiva verbval medan *tappa* och *slukne* verkar omedelbart mer negativa och passiva.

3.2 Frasnivå

Analysen på frasnivå innehåller utbyggda fraser som antingen beskriver segrare eller förlorare eller deras aktiviteter. Fraser är indelade i nominalfraser, adjektivfraser och verbfraser. Huvudordet som bestämmer vilken typ av fras det är fråga om har understrukits. Om en fras följs av ett ord som ifrågasätter frasens betydelse i texten, har jag tillagt det inom parentes.

3.2.1 Nominalfraser

Som tabell 7 illustrerar förekommer de flesta beskrivande substantiven inom fraser.

Tabell 7. Nominalfraser.

	Om segrare	Om förlorare
Svenska artiklar	svensk <u>succé</u> , svensk <u>kross</u> , svensk <u>supersuccé</u> , en svensk <u>trippel</u> , svenska <u>medaljsuccén</u> , den svenska <u>kvartetten</u> , den svenska <u>uppvisningen</u> , de blågula <u>åkarna</u> , en total blågul <u>kross</u> , den blågula <u>dominansen</u> , en helt och hållet blågul <u>uppgörelse</u> , de flygande <u>supersvenskorna</u> , nybliven regerande <u>världsmästarinna</u> , en sprudlande glad <u>Sundling</u> , den klassiska sprintens tredje svenska <u>medaljör</u>	norska <u>hotet</u> , norska <u>duon</u> , norska <u>utmanaren Skistad</u> , de två norska <u>konkurrenterna</u> , <u>ledaren</u> av den totala världscupen
Norska artiklar	en svensk <u>fest</u> , svensk <u>dominans</u> , svensk <u>storeslem</u> , svensk <u>utklassing</u> , den svenske <u>kvartetten</u> , det svenske <u>toget</u> , de svenske <u>stjernene</u> , de fire svenske <u>rivalene</u> , regjerende OL- og VM-gullvinner <u>Jonna Sundling</u>	de norske <u>løpere</u> , en ærlig <u>Skistad</u> , den eksplosive <u>23-åringen</u> , lynraske <u>Skistad</u> , <u>hurtigtoget</u> fra Konnerud

I nominalfraser om segrare står flera sammansatta substantiv t.ex. *medaljsuccé* och *storeslem* samt avledningar, t.ex. *uppvisning* och *uppgörelse* som frasens huvudord. De använda attributen förstärker de underliggande värderingarna. I nominalfraser om segrare var *svensk* det mest använda framförställda adjektivattributet. Ett annat adjektivattribut, som används bara i svenska artiklar, var *blågul*. Det finns ett genitivattribut, *den klassiska sprintens* och tre framförställda adjektivattribut med adverb, nämligen *total* och *helt och hållet* som alla är gradadverbial samt *sprudlande*. I frasen *regjerende OL- og VM-gullvinner Jonna Sundling*

finns det två tolkningsmöjligheter. Det kan tänkas att *OL- og VM-gullvinner* är huvudordet och *Jonna Sundling* är en apposition, dvs. en nominalfras som efterställt attribut. Den andra möjligheten är att betrakta *OL- og VM-gullvinner* som epitet som är karakteriserande beteckningar till huvudordet, i detta fall *Jonna Sundling*. (Hultman 2013: 208). båda tolkningsmöjligheter klargör emellertid svenskarnas startpunkt i tävlingen från norska pressens synvinkel.

Nominalfraser som omfattar beskrivningar av förlorare är färre. Det flesta nominalfraserna beskriver bara den norska skidåkaren Skistad som var en förhandsfavorit i VM-sprinten. I svenska artiklar används *norsk* som ett klassificerande framförställt adjektivattribut medan i norska pressen är de flesta adjektivattributen karakteriserande. De finns totalt två efterställda prepositionsattribut i materialet; *av den totala världscupen* och *fra Konnerud*. I frasen *norska utmanaren Skistad* har vi en likadan situation som tidigare. *Norska utmanaren* kan ses som huvudordet eller epitetet till *Skistad* men oberoende av analysätt visar det hur svensk press ser Skistads ställning i VM-loppet.

3.2.2 Adjektivfraser

Det finns bara en adjektivfras som beskriver segrare i hela materialet som vi kan se i tabell 8. Frasen *extra skön*, som har ett framförställt adverbial *extra*, är en beskrivning av själva segern och inte av en person. Fraserna *extra skön* och *fullstendig sjanseløs* fungerar båda som predikativ som ingår i verbfraser med *bli* respektive *være* som huvudverb. Hultman (2013: 41) ser dessa verb som formord som har till uppgift att förbinda betydelsebärande ord till varandra. Eftersom betydelsen hos formordet är abstrakt, räknas båda dessa fraser som adjektivfraser i denna undersökning. Norsk press använder flera adjektivfraser med perfekt particip. Den oftast förekommande participformen, *parkert*, kommer ofta fram i norskt idrottsspråk. Infinitivformen *parkere* kan översättas i detta sammanhang som “sätta ur spel eller att ta sig kraftigt ifrån tävlingen” (NAOB 2025). Genom dessa värdeladdade frasval skiljer också norsk press segrare från förlorare på ett klart sätt.

Tabell 8. Adjektivfraser.

	Om segrare	Om förlorare
Svenska artiklar	<i>extra skön</i>	
Norska artiklar		<i>fullstendig sjanseløs, utklasset av svenskene, parkert av svenskene, parkert</i>

Att adjektivfraser används huvudsakligen mer sällan än nominal- eller verbfraser i både svenska och norska artiklar, kan bero på frasens typ. Fraser kan vara uppbyggda av flera fraser speciellt i beskrivande idrottspråk. Som vi såg hos nominalfraser, innehåller nästan alla av dem ett adjektivattribut som också kan tänkas fungera som en adjektivfras. *Svenska*, *blågul* och *sprudlande glad* ingår i nominalfrasens adjektivattribut om segrare. De nominalfraser som syftar på förlorare, använder adjektivattribut som *norska*, *ærlig*, *eksplosive* och *lynraske*. Därmed kan en värdeladdning förmedlas utan att använda särskilt många ensamstående adjektivfraser.

3.2.3 Verbfraser

Verbfraser om segrare beskriver oftast Sveriges laginsats i svenska artiklar, t.ex. *lägger beslag på en hel prispall* och *sopade banan med rivalerna*. Andra verbfraser betecknar oftast tävlingens svenska vinnare, t.ex. *knep guld* och *satte på turboen*. Den svenska vinnarens överlägsenhet skulle framträda med bara huvud verbet, t.ex. *spurta* och *parkere*. Med beskrivande bestämningar blir betydelsen emellertid ännu tydligare: t.ex. objekten *segern* och *guld* i svenska artiklar samt *farten* och *turboen* i norska artiklar beskriver vinnarens prestationer i tävlingen mer detaljerat.

Tabell 9. Verbfraser.

	Om segrare	Om förlorare
Svenska artiklar	<u>lägger</u> beslag på en hel prispall, <u>sopade</u> banan med rivalerna, <u>satte</u> in stöten, <u>spurtade</u> hem bronset, <u>spurtade</u> hem segern, <u>tog</u> över kommandot, <u>knep</u> guld	<u>tog</u> spets (men), <u>tog</u> täten (men), (ingen) <u>hade</u> något krut kvar att hota
Norska artiklar	<u>skrudde</u> opp farten, <u>parkerte</u> de to norske løpere, <u>satte</u> på turboen, <u>spurtet</u> inn	<u>jaktet</u> revansje, <u>måtte</u> slippe, <u>møtte</u> overmakten, <u>viste</u> styrke

Tabell 9 visar att verbfraser om förlorare är färre än om vinnarna. Här finns de verbfraser i svenska artiklar som följs i texten av konjunktionen *men*, dvs. som ifrågasätter norskornas övertygande grepp i tävlingen. Utöver detta föregås verbfrasen *hade något krut kvar att hota* av det nekande pronomenet *ingen* som igen ändrar betydelsen. Bland verbfraserna om förlorare i norska artiklar kan vi se den enda verbkedjan i materialet, *måtte slippe*. Det finns också två verbfraser som beskriver själva tävlingen; först *jakter* man *revansch* innan *overmakten mötas*. En kännetecknande nationell betoning kan ses hos verbfrasen *viste styrke* som beskriver den norska skidåkaren Skistads aktiviteter. Närmare bestämt är den här frasen

är ett bra exempel på förvarande av nationalitetskänslan, dvs. även om man inte blir världsmästare, betyder det inte att man inte är stark.

3.3 Skillnader i språkliga drag

Allmänt kan man säga att skillnaden i beskrivning av segrare och förlorare mellan det svenska respektive norska materialet syns i språket i artiklarna. Det blir klart för läsaren vem skribenterna hejar för. När vi tittar på skillnader i fråga om substantiv, är den lexikala variationen i det norska materialet mindre än i det svenska materialet. Den svenska pressen använder mer varierande ord för att beskriva segrare och understryker därigenom det underliggande jublet i artiklarna.

Hos adjektiven är skillnaden mest uppenbar i beskrivning av motståndares sida. Svenska artiklar beskriver segrare med fler adjektiv än vad de gör med förlorare och situationen är likadan på den norska sidan. Den enda kategorin i vilken sammansatta adjektiv används är norsk press om förlorare. Alla superlativformer om segrare, dvs. *starkast* och *snabbast*, används av de svenska artiklarna. Den enda superlativformen om förlorare (*verst*) kan hittas i en norsk artikel. Samtidigt kan noteras att båda ländernas sätt att beskriva bara deras egen nationalitet med superlativformer väcker nationalitetskänslan i läsaren. Det är ju en av idrottjournalistikens uppgifter att bekräfta nationella känslor speciellt i VM och OS.

Likartade slutsatser kan dras av tendensen att beskriva sin egen nationalitet med kampbeskrivande verb. Skillnader i värdeladdningen hos verb om motståndares sida i båda ländernas artiklar är tydliga. Segrarens prestationer beskrivs mer positivt i svenska än i norska artiklar, där de som bäst är neutrala. Segrare beskrivs bland annat med verben *fira* och *lyckas* i svensk press där vi kan se en positiv värdeladdning medan förlorare i norsk press *imponerer* och *jakter* innan de *slukner* och *sprekker*. Beslutet att använda exakt dessa verb avbildar svenska idrottares överlägsenhet i jämförelse med norskor.

På frasnivå verkar svenska artiklar använda allmänt mer fraser om segrare jämfört med norska artiklar. Norska nominalfraser om segrare har oftast adjektivattributet *svensk*, som understryker Sveriges framgång. De framförställda attributen i svenska artiklar var alla på något sätt positiva. Konstruktioner med segerbeskrivande bestämningar, t.ex. *flygande* och *sprudlande glad*, förekommer bara i svenska artiklar. Förlorare i det norska materialet har mer specifikt beskrivande attribut, t.ex. *ærlig* och *eksplosive*, jämfört med svenska artiklar som oftast använder *norsk* som bestämning.

Norsk press använder mer adjektivfraser överlag. Inga adjektivfraser om förlorare hittas i det svenska materialet och på samma sätt inga adjektivfraser om segrare i den norska pressen. Båda verkar fokusera på eget jubel eller egen besvikelse. Sveriges jubel är uppenbar också i verbfraser i och med att den svenska pressen använder flera verbfraser för att beskriva både den historiska trippelvinsten och den svenska längdlandslagets övertygande i VM-loppet.

En skillnad framhävs med verbfraser om förlorare. De verbfraser som används av den svenska pressen om förlorare är tillsynes positiva. Emellertid förändras betydelsen hos alla tre när vi tittar på antingen föregående eller följande ord: båda *tog spets* och *tog täten* efterföljs av *men* och *hade något krut kvar att hota* föregås med *ingen*. De här skiftar betydelsen från positiv till mer negativ och understryker därmed det svenska längdlandslagets överlägsenhet.

4 Sammanfattning

Syftet med denna kandidatavhandling är att undersöka hur segrare och förlorare i damernas VM-sprint i 2023 beskrivs i svensk och norsk press. Då tog Sverige den första trippelvinsten på damsidan och lämnade historiskt två norska skidåkare bakom sig. Undersökningen fokuserar på ord- och frasnivå. Den första forskningsfrågan handlar om hurdana ord som används i beskrivningen av segrare och förlorare. För det andra undersöker jag vilka fraser som är kännetecknande i beskrivningen av segrare respektive förlorare. Den tredje frågan innehåller de potentiella skillnader mellan beskrivningar i de svenska och de norska artiklarna på ord- och frasnivå.

Materialet för denna undersökning omfattar svenska och norska artiklar om VM-sprinten i Svenska Dagbladet, Aftonbladet, SVT Sport och Dagens Nyheter samt Verdens Gang, Norsk rikskringkastning och Dagbladet. Materialet insamlades till största delen på nätet. Metoderna är huvudsakligen kvalitativa. De ord och fraser som syftar på idrottare eller deras aktiviteter, valdes ut genom en närläsning av tidningsmaterialet. De undersökta orden och fraserna avgränsas till substantiv, adjektiv och verb samt nominal-, adjektiv- och verbfraser.

Det är tydligt att en av idrottjournalistikens viktigaste uppgifter är att förmedla nationalitetskänslan i stora idrottsevenemang. Lexikal variation är större i materialet om egen nationalitet vilket leder till att båda ländernas press fokuserar på sina egna idrottare med sina ord- och frasval. Därigenom bekräftas och förstärks den emotionella värdeladdningen. Idrottspressen skapar ofta hjältehistorier om framgångsrika idrottare. I materialet beskrivs segrare mer än förlorare vilket kan tänkas sammanhålla med sättet att förmedla en sagoberättelse. I svenska artiklar används fler sammansatta substantiv och adjektivens superlativformer om segrare. Nominalfraser och verbfraser om deras eget längdlandslag är också fler och adjektivattributen hos båda understryker trippelvinsten. Norges besvikelse kommer tydligast fram i beskrivande adjektiv som står ensamma, antingen som adjektivfraser eller attribut i nominalfraser. När allt kommer omkring förmedlar dessa språkliga drag Norges besvikelse.

Det kan konstateras att de utvalda orden och fraserna belyser skillnaden mellan segrare och förlorare. För en bredare analys av detta fenomen kunde man t.ex. inkludera bilder och expertintervjuer i materialet. En vidare möjlighet är att utforska idrottares intervjuer i TV-sändningar med diskursanalys som metod. Ytterligare erbjuder avbildningen av kvinnliga segrare och förlorare i jämförelse med de manliga en särskilt intressant synvinkel.

Litteratur

- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) 2012: *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund. Studentlitteratur.
- Berkqvist, Julia & Johansson, Joakim 2019. Annie Lööf i svenska tidningsmedier – en diskursanalys. I: Statsvetenskaplig tidskrift nr 2/2019, vol. 121.
<https://journals.lub.lu.se/st/issue/view/2862>
- Brandt, Per 2007. "Han skrev en prosa som ingen annan i denna värld". En genre- och stilanalys av Åke Halls texter i Göteborgs-Posten. Hämtad 19.2.2025.
<https://www.idrottsforum.org/articles/brandt/brandt070314.html>
- Cotter, Colleen 2010: *News talk: Investigating the Language of Journalism*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Dahlén, Peter 2008. *Sport och medier: En introduktion*. Kristiansand. IJ-förlaget.
- Fairclough, Norman 1992. *Discourse and social change*. Cambridge. Polity.
- Flekkе, Bernt Ove 2003. Kunst og konstruksjon. Nasjonale stereotypiar i norsk sportskommentarer under fotball-konstruksjon. Nasjonale02. Hämtad 19.2.2025.
<https://www.idrottsforum.org/articles/flekkе/flekkе.html>
- Fowler, Roger 1991. *Language in the news: discourse and ideology in the press*. London. Routledge.
- Hellspong, Lennart 2001. *Metoder för brukstextanalys*. Lund. Studentlitteratur.
- Hellspong, Lennart & Söderberg, Barbro 1975. *Grepp om språket*. Lund. Studentlitteratur.
- Hultman, Tor G. 2003. *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm. Svenska Akademien.
- Josefsson, Gunlög & Lundin, Katarina 2018. *Nycklar till grammatik*. Lund. Studentlitteratur.
- Det Norske Akademi for Språk og Litteratur 2025. Det Norske Akademis Ordbok. Hämtad 2.5.2025. <https://naob.no/>
- Svenska Akademien 2024. Svenska Akademiens Ordbok. Hämtad 2.5.2025. <https://svenska.se/>
- Thorell, Olof 1981. *Svensk ordbildningslära*. Stockholm. Esselte Studium.
- Wijk, Johnny 2009. Om idrott, kropp, diskurser och nationell identitet. Hämtad 19.2.2025.
<https://www.idrottsforum.org/articles/wijk/wijk090225.html>

Bilagor

Bilaga 1. Material

Norska tidningar

Bråstopp: Svensk utklassing. Publicerad 23.2.2023, uppdaterad 23.2.2023, hämtad 13.10.2024. I Dagbladet. <https://www.dagbladet.no/sport/brastopp-svensk-utklassing/78572771>

Skistad tror tøffe forhold ødela VM-sprinten: – Det verste som kunne skje. Publicerad 23.2.2023, uppdaterad 23.2.2023, hämtad 13.10.2024. I NRK. https://www.nrk.no/sport/svensk-maktdemonstrasjon-i-sprintfinalen-_skistad-og-weng-ble-parkert-1.16309039

Weng og Skistad sluknet i VM-finalen: – Småflaut å være så langt bak. Publicerad 23.2.2023, hämtad 13.10.2024. I Verdens Gang. <https://www.vg.no/sport/i/JQ7x6b/stavaas-skistad-stivnet-i-vm-finalen-en-svensk-maktdemonstrasjon>

Svenska tidningar

Svensk supersuccé i sprinten – guld till Jonna Sundling. Publicerad 23.2.2023, uppdaterad 25.2.2023, hämtad 20.2.2025. I Aftonbladet. <https://www.aftonbladet.se/sportbladet/a/Q7wyO8/supersuccen-tre-medaljer-till-sverige>

Svenska succéstarten – VM-guld till Sundling: “Det blir lite tårta”. 24.2.2023. I Svenska Dagbladet.

Sverige topp fyra i VM-sprinten – guld till Sundling igen: ”Det är svårslaget”. Publicerad 23.2.2023, uppdaterad 24.2.2023, hämtad 28.9.2024. I Dagens Nyheter. <https://www.dn.se/sport/sprint-damer-skid-vm/>

Svensk kross i sprinten – VM-guld till Jonna Sundling. Publicerad 23.2.2023, uppdaterad 12.2.2024, hämtad 28.9.2024. I SVT Sport. <https://www.svt.se/sport/vintersport/langdskidor-vm-sprint-damer>